

ידע מצמיח תנוך

עדויות לאמירת 'עלינו לשבח' במסעי הצלב:

רבי יוסף הכהן רשם את המאורעות בתקופת מסעי הצלב משנת ד'תתנ"ו ואילך. בספרו 'עמק הבכא' הוא מספר על מעשה איום שקרה בעיר בלויש שבצרפת; מעשה אשר זעזע את כל גולת ישראל, אף על פי שכבר היו למודי רדיפות קשות, וצרות ורעות רבות כבר עברו עליהם כחתף בזו אחרי זו.

וכה הם דבריו: 'ויהי בשנת תתקל"א וד' אלפים, וילך איש אחד להשקות סוסו לעת ערב, וימצא שם גוי אחד אשר הלך גם הוא שמה. וירא היהודי ויתחלחל (מן המעשה שראה את הערל עושה, שהטביע נער אחד משלהם) - ויבהל הערל ההוא, וישב אל אדונו ויגד לו לאמר: ראיתי איש יהודי אחד אשר השליך נער קטן המימה אשר הרע ליהודים - ואבואה להגיד לך.

ויצו הצורר, ויקחו את רבי יחיאל בן דוד, ואת ר' יקותיאל בר יהודה הכהנים, תלמידי רבנו שמואל; ואת ר' יהודה בר אהרן, ויקשרום בעבותות, ויציתו אש בעצים, ויכו אותם לפי חרב וישליכום אל תוך האש, ולא נשרפו. גם יתר היהודים אשר אתם, שלשים ואחת נפש, ותצא נשמתם וימותו לפני ה', שרפת נשמתם וגוף קים, **ובשירת 'עלינו לשבח' עלתה נשמתם השמימה**.

שלשים ואחד היהודים הללו הועמדו לפני הבררה: להמיר דתם ולקבל את דת הנוצרים או להשרף חיים, אולם הם נותרו באמונתם ולא הסכימו להמיר דתם. גם לאחר שייסרום ועינום בעיונים קשים, לראות אולי כך יוכלו להדיחם מה' אלקי ישראל – הם סירבו בכל תוקף, נותרו באמונתם ואיש אל רעהו אמרו: חזק ונתחזק בעד אלקינו.

...כדברים האלה כתבו אל ר' יעקב (רבנו תם) אנשי העיר אורליאנש (Orleans):

ויהי כעלות הלהב ויישאו קולם פה אחד וירונו. ויאמרו הערלים: 'שמענו שירכם ולא ידענו מה, אך לא שמענו כמוהו בלתי היום, וייודע באמת, כי 'עלינו לשבח' היה השיר ההוא אשר שמעו הערלים בעת הנמהרה ההיא.

לזכרה של אותה עלילה, שהיתה בכ' סיון תתקל"א, קבע רבנו תם, גדול חכמי צרפת בעת ההיא, את תענית כ' בסיון: 'וקבל היהודים אשר בצרפת ואיי הים, את היום המר הזה ליום הספד ותענית, וזכרו לא יוסף מזרעם, כדבר הגאון רבנו יעקב בר' מאיר (רבנו תם), אשר כתב לאמר: 'גדול יהיה הצום הזה מצום גדליה, כי יום כיפורים הוא'.

ידע מצמיח תנוך:

פיוט של ר' הלל בר יעקב מבונא על גזירת בלויש:

ויאמרו להוציא אותם לבית השרפה

יחדיו שמחו כהכנסת כלה לחופה

עלינו לשבח שבחו בנפש כסופה

הנך יפה רעיתי הנך יפה...

מלאכי מעלה יבכיון על דאבוני

כי רבו מכאובי גדלו יגוני

(מתוך: הברמן, גזרות אשכנז וצרפת, עמ' קלח)